

Načela uređenja bračne stečevine i zaštita bračnih drugova te poštenih trećih

Šimić, Anamarija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:237116>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-30**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

**REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
Katedra za obiteljsko pravo**

Anamarija Šimić

DIPLOMSKI RAD

**NAČELA UREĐENJA BRAČNE STEČEVINE I ZAŠTITA BRAČNIH
DRUGOVA TE POŠTENIH TREĆIH**

mentorica: prof. dr. sc. Irena Majstorović

Zagreb, 2024.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOG RADA

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala diplomski rad pod naslovom:
NAČELA UREĐENJA BRAČNE STEČEVINE I ZAŠTITA BRAČNIH DRUGOVA TE
POŠTENIH TREĆIH

i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima
(bilo da su u pitanju mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci)
u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Anamarija Šimić, v. r.

12.9.2024.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Imovinski odnosi bračnih drugova	2
3. Zakonsko uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova	3
3. 1. Vlastita imovina	4
3.2. Bračna stečevina i njezina bitna obilježja	5
3. 2. 1. Predmet bračne stečevine.....	7
3. 2. 2. Upravljanje i raspolaganje bračnom stečevinom	9
4. Nekretnina kao predmet bračne stečevine.....	12
4.1. Uknjižba bračne stečevine u zemljišne knjige	14
4. 2. Uloga načela zaštite povjerenja u zemljišne knjige u raspolaganju nekretninom koja predstavlja bračnu stečevinu	15
4. 3. Praksa Ustavnog suda Republike i Vrhovnog suda Republike Hrvatske u odnosu na raspolaganje nekretninom koja je bračna stečevina	18
4. 4. Osvrt na sukob dvaju pravnih načela u svjetlu neujednačenosti sudske prakse.....	22
5. Zaključak	24
6. Literatura	26

1. Uvod

Brak je zakonom uređena životna zajednica žene i muškarca.¹ Iako statistički podaci pokazuju da stopa sklapanja braka u odnosu na broj stanovnika opada, brak i dalje predstavlja najpoželjniji oblik zajedništva. Ustavna definicija braka² rezultat je građanskog referenduma čiji je ishod pokazao da hrvatskim građanima brak kao društveni odnos, ali i pravni pojam zavrjeđuje svoje mjesto u Ustavu kao temeljnom aktu svake države. Sklapanjem braka bračni drugovi stvaraju životnu zajednicu u kojoj ostvaruju i određene imovinske interese. U prvom redu, svaki od bračnih drugova unosi u tu zajednicu određenu imovinu, a onda kroz zajednički život i rad tu imovinu povećavaju ili smanjuju.

U ovom radu ćemo se upravo posvetiti imovinskim odnosima bračnih drugova točnije njihovom zakonskom uređenju, a prema kojem bračni drugovi mogu imati vlastitu imovinu i bračnu stečevinu. Do primjene zakonskog uređenja na imovinske odnose bračnih drugova dolazi onda kada bračni drugovi svoje imovinske odnose nisu uredili bračnim ugovorom. Naglasak je na pojmu bračne stečevine pa ćemo tako u prvom dijelu ovog rada isti detaljnije prikazati. Najprije ćemo definirati bračnu stečevinu i njezina bitna obilježja nakon čega ćemo istaknuti što sve može biti predmet bračne stečevine i po kojim pravilima bračni drugovi njome upravljaju. Drugi dio rada posvećen je nekretnini koja predstavlja bračnu stečevinu i u posebnom poglavlju bit će iznesen način njezine uknjižbe u zemljišne knjige. Ako upis izostane otvara se mogućnost da jedan bračni drug, a koji je kao jedini vlasnik nekretnine upisan u zemljišne knjige i koji je u najvećem broju slučajeva muž, raspolaže tom nekretninom bez pristanka drugog bračnog druga. U takvim situacijama dolazi do sukoba dvaju pravnih načela. Prvo je načelo *Nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*, a prema kojem nitko na drugoga ne može prenijeti više prava, no što sam ima, a koje u ovim situacijama dolazi u sukob s drugim načelom, a to je načelo zaštite povjerenja u zemljišne knjige. Mnogobrojna sudska praksa je u rješavanju ovog sukoba dugo bila neujednačena te je nudila različita rješenja ovog sukoba. Stavovi Ustavnog suda i Vrhovnog suda Republike Hrvatske koje su zauzeli u svojim odlukama bit će izloženi u posebnom poglavlju ovog rada. Završno, osvrnut ćemo se na iznesenu sudsku praksu i rješenje sukoba ovih dvaju pravnih načela, a što pridonosi zaštiti interesa bračnih drugova i poštenih trećih te jačanju pravne sigurnosti.

¹ Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 (dalje: ObZ), čl. 12.

² Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, čl. 62.

2. Imovinski odnosi bračnih drugova

Svaki pojedinac tijekom svog života ulazi u imovinske odnose s fizičkim i pravnim osobama. Pravno uređenje tih odnosa tradicionalno je predmet građanskog prava. Kad se u međusobnim imovinskim odnosima nalaze pojedini subjekti obiteljskopравnih odnosa ponekad je potrebno, zbog prirode njihovih osobnih odnosa, pravno urediti pojedina pitanja imovinskih odnosa odstupajući od općih pravila građanskog prava.³ Bračni drugovi sklapanjem braka stvaraju obiteljsku, životnu zajednicu u kojoj pored emocionalnih, ostvaruju i određene imovinske interese. U brak često unose ranije stečenu imovinu, a onda u braku stječu novu ili se zadužuju te na taj način umanjuju postojeću imovinu. Naime, nezamisliv je suživot dviju osoba u kojem one, svaka na svoj način, prema svojim mogućnostima i raspoloženju, ne bi stvarale neku imovinu, povećavale je, trošile, upravljale njome na različite načine i stvarale kroz sve to određene imovinskopravne odnose, odnosno stjecale i gubile prava.⁴ Glavno obilježje bračnih drugova u suvremenom braku je njihova ravnopravnost⁵ i upravo zbog toga između njih se može pojaviti različito shvaćanje kako upravljati imovinom čiji su vlasnici. I kod prestanka braka javlja se potreba za rješavanjem posljedica koje se odnose na imovinske odnose, a neriješeni imovinski odnosi bračnih drugova u praksi izazivaju dugotrajne i mučne sporove.

Za vrijeme socijalističkog društvenog uređenja u kojem su živjeli hrvatski građani gotovo pola stoljeća, imovinski odnosi nisu bili smatrani važnim dijelom obiteljskopравnih odnosa, već je težište bilo na uređenju osobnih odnosa članova obitelji. Posljedica toga jest primjena strogih propisa na imovinske odnose bračnih drugova uz suženu slobodu ugovaranja. Nakon pravno-političkih promjena i prihvatanja tržišnog modela gospodarstva javlja se i shvaćanje o potrebi pružanja veće autonomije za uređenje imovinskih odnosa u braku.

Obiteljski zakon je 1998. godine⁶ predvidio novo uređenje imovinskih odnosa koje je zadržano do danas te je dijelom i važećeg obiteljskopравnog uređenja.⁷ Utemeljeno je na načelima ravnopravnosti bračnih drugova, obiteljske solidarnosti u slučaju primjene zakonskog sustava, zaštite autonomije volje stranaka i zaštite prava poštenih trećih osoba.⁸ Načelo ravnopravnosti ogleda se u tome što su bračni drugovi suvlasnici u jednakim dijelovima u bračnoj stečevini,

³ Korać Graovac, A., *Imovinski odnosi*, str. 453., u: Hrabar, D.; Hlača, N.; Jakovac-Lozić, D.; Korać Graovac, A.; Majstorović, I.; Čulo Margaletić, A.; Šimović, I., *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, 2021.

⁴ O tome više: Hrabar, D., *Status imovine bračnih drugova : neka pitanja i dvojbe*, Pravo u gospodarstvu, 41,6, 2002., str. 43-62, str. 44.

⁵ ObZ, čl. 31. st. 1.

⁶ Narodne novine, br. 162/98: (dalje ObZ/98), čl. 251.-258.

⁷ ObZ, čl. 34.-46.

⁸ Korać Graovac, *op. cit.* (bilj. 3), str. 456.

osim ako ne ugovore drugačije. Dakle, ravnopravni su jer svakom od njih pripada jednak udio, a bračnom stečevinom također upravljaju ravnopravno sukladno odgovarajućim pravilima, a o kojima će više riječi biti kasnije. Obiteljska solidarnost podrazumijeva da bračni drugovi solidarno sudjeluju u ostvarenju zajedničkog standarda, bez obzira što netko od njih ima manje prihode ili ih uopće ne ostvaruje, a drugi ima više. Zaštita autonomije volje stranaka pruža bračnim drugovima mogućnost da svoje imovinske odnose na sadašnjoj i budućoj imovini urede na način koji smatraju prikladnim. Kako je već navedeno, u hrvatskom pravnom sustavu postoji zakonski i ugovorni imovinski sustav. Kroz ugovorni imovinski sustav, bračni ugovor, bračni drugovi mogu u većoj ili manjoj mjeri mijenjati zakonski imovinski sustav. U ovom radu naglasak je na zakonskom imovinskom sustavu te će se isti dalje detaljnije predstaviti. I na kraju, načelo zaštite prava poštenih trećih osoba koje se odnosi na situacije raspolaganja imovinom od strane jednog bračnog druga, a koja predstavlja bračnu stečevinu. Treće osobe ne moraju uvijek znati da se radi o imovini koja je u statusu suvlasništva te ih kroz ovo načelo pravni propisi štite. Posebno do izražaja ovo načelo dolazi u pravnom prometu nekretnina te će u nastavku ovog rada biti detaljnije izloženo.

3. Zakonsko uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova

Brak je zajednica života, što podrazumijeva i gospodarsku zajednicu.⁹ Bračni drugovi u obitelji ostvaruju određene zajedničke materijalne ciljeve, stvaraju i održavaju obiteljski dom te podižu djecu. Ulažu sredstva, bilo ona koja su imali prije braka ili ona koja stječu tijekom braka odnosno bračne zajednice, u pokretnine i nekretnine koje onda posredno ili neposredno koristi cijela obitelj. Zakonski imovinski sustav uređen je Obiteljskim zakonom.¹⁰ Ukoliko neko pitanje bračne stečevine ObZ nije drugačije uredio, na istu će se primjenjivati odredbe propisa kojima se uređuju stvarnopravni i obveznopravni odnosi.¹¹ Prema tome, ObZ predstavlja *lex specialis* u uređenju imovinskih odnosa bračnih drugova dok će se kao *leges generales* primjenjivati Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima¹² te Zakon o obveznim odnosima.¹³

⁹ *Ibid.*, str. 457.

¹⁰ ObZ, čl. 34.-39.

¹¹ ObZ, čl. 38.

¹² Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Narodne novine, br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15, 94/17: (dalje: ZV).

¹³ Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23: (dalje: ZOO).

Članak 34. ObZ određuje da će se odredbe tog zakona, a koje se odnose na imovinske odnose bračnih drugova primjenjivati onda kada bračni drugovi svoje imovinske odnose nisu uredili bračnim ugovorom. Dakle, do primjene zakonskih odredbi na imovinske odnose bračnih drugova doći će u situaciji kada među bračnim drugovima ne postoji bračni ugovor ili postoji, ali određeno pitanje bračnim ugovorom nije uređeno. Primjenom zakonskog uređenja imovinskih odnosa, imovina bračnih drugova može se podijeliti na bračnu stečevinu i vlastitu imovinu.

3. 1. Vlastita imovina

Vlastita imovina uređena je u čl. 39. ObZ, a podrazumijeva imovinu koju bračni drug ima u trenutku sklapanja braka, kao i imovinu koju je bračni drug stekao za vrijeme trajanja bračne zajednice, a ne radi se o imovini stečenoj radom ili onoj koja potječe od imovine stečene radom.¹⁴ Imovina koja ne ulazi u bračnu stečevinu jest vlastita imovina.¹⁵

Neki primjeri vlastite imovine bračnog druga, a koje navode sudska praksa i pravna teorija su:

- imovina stečena nasljeđivanjem ili darovanjem,
- vlastita imovina koju je jedan bračni drug darovao drugom postaje njegova vlastita imovina,
- plodovi, najamnine, kamate i druge koristi koje potječu od vlastite imovine,
- novčana sredstva od naknade štete pretrpljene u štetnom događaju,
- imovina stečena po posebnim privilegijama poput prava branitelja iz Domovinskog rata ili različitih kategorija žrtava Domovinskog rata,
- otpremnine, odštete, naknade i slične isplate poslodavca jednom bračnom drugu onda kada visina tih naknada ne zavisi od duljine trajanja radnog odnosa ili poslovnim rezultatima poslodavca.¹⁶

Pod režim vlastite imovine potpada i ona imovina koju bračni drug stekne nakon prestanka bračne zajednice bez obzira na kojem je pravnom temelju ona stečena. Posebno treba istaknuti čl. 39. st. 3. ObZ prema kojem autorsko djelo predstavlja vlastitu imovinu onog bračnog druga koji ga je stvorio. Ovdje je potrebno razlikovati autorsko djelo od imovinske koristi od autorskog djela, a koja predstavlja bračnu stečevinu, što će se detaljnije obraditi u poglavlju o

¹⁴ ObZ, čl. 39. st. 2.

¹⁵ Aralica T., *Bračna stečevina i drugi imovinski odnosi bračnih drugova u sudskoj praksi*, Novi informator, 2017., str. 23.

¹⁶ *Ibid.*, str. 23.-24.

bračnoj stečevini. Za razliku od upravljanja bračnom stečevinom, bračni drug slobodno i samostalno raspolaže i upravlja vlastitom imovinom i pritom ne treba pristanak drugog bračnog druga.¹⁷

3.2. Bračna stečevina i njezina bitna obilježja

Bračna stečevina je imovina koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili potječe od te imovine.¹⁸ Iz ove zakonske definicije bračne stečevine možemo zaključiti da su njezina bitna obilježja rad kao način stjecanja, vrijeme stjecanja i vrsta vlasništva.¹⁹

Imovina je definirana u teoriji građanskog prava kao skup subjektivnih imovinskih prava predstavljenih jednim nositeljem, a čine ju sva prava čiji su predmeti stvari kao i ona prava koja sadržavaju tražbine, a mogu se izraziti u novcu.²⁰ Prema tome, sva se imovinska dobra mogu mjeriti u novcu i nisu strogo osobne prirode, te mogu biti predmet pravnog prometa. Bračnu bi stečevinu trebala činiti sva subjektivna imovinska prava koja proizlaze iz imovinskopravnih odnosa bračnih drugova pod daljnjim uvjetima postojanja rada i bračne zajednice u vrijeme njihova stjecanja.²¹ Ako povežemo zakonsku definiciju bračne stečevine s teorijskom definicijom pojma imovine, dolazimo do zaključka da u bračnu stečevinu osim stvarnih prava poput prava vlasništva i drugih stvarnih prava ulaze i prava na tražbine koja proizlaze iz obveznopravnih odnosa u koje stupa ili čijih je strana jedan od bračnih drugova. Ovakav zaključak bi dalje vodio k tome da bi jedan bračni drug po zakonu imao pravo na dio tražbine koja pripada drugom bračnom drugu koji je vjerovnik određenog obveznog pravnog odnosa. No, to bi bilo u potpunoj suprotnosti s pravnom naravi obveznog pravnog odnosa koji djeluje tj. stvara pravne učinke samo između strana koje se nalaze u određenom obveznom odnosu (*inter partes*). Uzimajući u obzir relativnost obveznog prava, u bračnu stečevinu načelno ne bi ulazila sva imovina, nego samo ona koja se odnosi na subjektivna stvarna prava, za razliku od subjektivnih obveznih prava na tražbine, koja izvorno pripadaju isključivo onom bračnom drugu koji je sudionik određenog obveznog odnosa.²² Iz svega navedenog proizlazi da imovina kao bitan element zakonske definicije bračne stečevine odstupa od teorijske definicije imovine na način

¹⁷ Korać Graovac, *op. cit.* (bilj. 3), str. 472.

¹⁸ ObZ, čl. 36. st. 1.

¹⁹ Korać Graovac, *op. cit.* (bilj. 3), str. 458.

²⁰ O tome više: Klarić, P.; Vedriš, M., *Građansko pravo*, Narodne novine, 2014., str. 94.-98.

²¹ Rešetar, B., *Komentar Obiteljskog zakona I. knjiga (Članci 1. do 344.)*, Organizator, 2022., str. 159.

²² *Ibid.*

da stvara svoje samostalno značenje, a što istodobno vodi nizu praktičnih problema u pravnom prometu.

Sljedeće bitno obilježje bračne stečevine je rad kao način njezina stjecanja. Rad podrazumijeva način stjecanja nove imovinske vrijednosti, a može biti samostalan ili zajednički te neposredan ili posredan. Samostalan rad predstavlja rad svakog od bračnih drugova pojedinačno. Primjeri samostalnog rada su rad koji bračni drug obavlja temeljem radnog odnosa tj. sklopljenog ugovora o radu, izrada autorskog djela, rad u kućanstvu i sl. S druge strane, primjeri zajedničkog rada su rad bračnih drugova na zajedničkom imanju, rad u zajedničkom trgovačkom društvu, trgovini, javnobilježničkom ili odvjetničkom uredu.²³ Glavni razlikovni element neposrednog i posrednog rada je stvaranje nove i konkretne vrijednosti koja se može iskazati u obliku plaće, dobiti i sl. Neposredan rad je rad koji podrazumijeva upravo stvaranje te nove i konkretne vrijednosti dok kod posrednog rada ne dolazi do njezina stvaranja. Posrednim radom bračni drug pomaže drugom bračnom drugu da ostvari povećanu vrijednost na način da ga oslobađa brige za svakodnevne životne tekuće potrebe.²⁴ Primjeri takvog posrednog rada su briga za djecu, organizacija i briga za tekuće potrebe kućanstva, spremanje i kuhanje, moralna podrška, društvena pratnja društveno visoko rangiranom bračnom drugu i sl.²⁵ Količina, opseg i vrsta poslova koje bračni drugovi obavljaju za vrijeme trajanja bračne zajednice varira od braka do braka. Dakle, rad kao konstitutivni element stvaranja bračne stečevine ne može biti jednako raspoređen između bračnih drugova, a isto tako ne postoje mjerila kojima bi se sa sigurnošću moglo utvrditi koliko je truda i rada uložio svaki od bračnih drugova. Nadalje, potrebno je naglasiti da u bračnu stečevinu ne ulazi samo imovina stečena radom, već i ona imovina koja potječe iz imovine stečene radom. Naime, imovina se tijekom vremena može mijenjati. Bračni drugovi iz zajedničke uštedevine iz plaće mogu kupiti automobil, a kasnije taj isti automobil prodati i za taj novac kupiti dionice. Dionice i dividenda predstavljale bi bračnu stečevinu kada bi se praćenjem niza pravnih poslova utvrdilo da potječu od prihoda ostvarenih radom.

Da bismo odredili ulazi li određena imovina u bračnu stečevinu, važno je odrediti vrijeme stjecanja te iste imovine. Bitno je naglasiti da imovina mora biti stečena za vrijeme trajanja bračne zajednice, a ne braka. Bračna zajednica je široko određen pojam, a predstavlja pravni standard čije postojanje sud mora utvrđivati u sudskom postupku. Za postojanje bračne zajednice nije dovoljna samo forma braka, već je potrebna volja (*animus*) bračnih drugova da

²³ Korać Graovac, *op. cit.* (bilj. 3), str. 458.

²⁴ Hrabar, *op. cit.* (bilj. 4), str. 50-51.

²⁵ Korać Graovac, *op. cit.* (bilj. 3), str. 458.

žive u bračnoj zajednici, bez obzira na to žive li bračni drugovi faktički odvojeno.²⁶ Primjerice, ako jedan bračni drug radi u drugoj državi, a kod bračnih drugova postoji volja i žele živjeti kao bračni drugovi, smatra se da bračna zajednica postoji. Isto tako, bračna zajednica može prestati iako su bračni drugovi nastavili živjeti pod istim krovom, nestankom njihove volje da žive kao bračni drugovi pa se tako može raditi o bračnim drugovima koji ne komuniciraju, ne izlaze zajedno, ne održavaju intimne odnose, ali su zbog ekonomskih razloga primorani dijeliti stambeni prostor. Onaj bračni drug koji tvrdi da je bračna zajednica prestala morat će isto dokazati u sudskom postupku, a što nije nimalo jednostavno.²⁷ Ukoliko ne uspije dokazati prestanak bračne zajednice, presumira se da ona traje sve do prestanka braka.²⁸ Činjenica da je bračni drug napustio zajednički dom s namjerom da prestane bračna zajednica bitna je indicija da je bračna zajednica prestala.²⁹ Dakle, bračna zajednica se ne mora niti vremenski niti sadržajno podudarati s brakom, a posebno onda kada brak prestane razvodom. Kad brak prestaje razvodom ili poništajem bračni spor može potrajati, i obično traje, i nakon prestanka bračne zajednice, pogotovo ako neka od stranaka izjavi pravne lijekove.³⁰

3. 2. 1. Predmet bračne stečevine

Obiteljski zakon ne određuje izričito što sve može biti predmetom bračne stečevine osim za dvije skupine prava, a to su imovinska korist od autorskog i autorskom pravu srodnih prava te dobitak od igara na sreću, a ostvarena su tijekom bračne zajednice.³¹

Valja naglasiti razliku između pojma autorskog djela i imovinske koristi od tog istog autorskog djela. Autorsko djelo možemo definirati kao originalnu intelektualnu tvorevinu iz književnog, znanstvenog i umjetničkog područja, pa tako autorsko djelo predstavlja jezično djelo, računalni program, glazbeno djelo, dramsko djelo, djelo arhitekture i sl.³² Autorsko djelo je vlastita imovina onog bračnog druga koji ga je stvorio.³³ Naknada koju bi bračni drug ostvarivao od prava izvođenja ili primjerice novac stečen prodajom skulpture, knjige ili računalnog programa predstavljala bi imovinsku korist od autorskog djela, time i predmet bračne stečevine.

²⁶ Rešetar, *op. cit.* (bilj. 21), str. 160.

²⁷ Hrabar, *op. cit.* (bilj. 4), str. 50.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ Korać Graovac, *op. cit.* (bilj. 3), str. 459.

³⁰ *Ibid.*

³¹ ObZ, čl. 36. st. 2.

³² Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, Narodne novine, br. 111/21, čl. 14.

³³ ObZ, čl. 39. st. 3.

Druga skupina prava za koju Obiteljski zakon izričito predviđa da ulaze u bračnu stečevinu su dobitci od igara na sreću, a što je u skladu s načelom obiteljske solidarnosti.³⁴ Razlog ovakvog zakonskog uređenja leži u tome što bi u praksi bilo gotovo nemoguće dokazati je li novac uložen u igre na sreću vlastita imovina pa bi slijedom toga i dobitak bio vlastita imovina, ili je uloženi novac bračna stečevina.³⁵

Bračna stečevina je širok pojam, odnosno pravni pojam koji može, od slučaja do slučaja, obuhvatiti različite stvari i prava.³⁶

Prema tome predmet bračne stečevine može biti:

- plaća i drugi novčani prihodi iz rada npr. honorar,
- vlasništvo nad pokretninama i nekretninama ukoliko su pribavljene sredstvima stečenima radom ili novcem,
- imovinska prava stečena na temelju ugovora o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju,
- vlasništvo trgovačkog društva ili obrta ako je osnovano ulaganjem novčanih i drugih vrijednosti koje predstavljaju bračnu stečevinu i predmeti koji služe obavljanju zanata
- poslovni udjeli u društvu s ograničenom odgovornošću,
- uštedovina u novcu,
- nekretnine i pokretnine,
- prihodi od bračne stečevine,
- prihodi od vlastite imovine do kojih se došlo radom,
- predmeti za osobnu uporabu,
- prava iz životnog osiguranja ili dodatnog mirovinskog osiguranja,
- prava na temelju dionica i dividende trgovačkih društava,
- prava iz namjenske stambene štednje i sl.³⁷

Za sva navedena prava bitno je da kumulativno ispunjavaju zakonske pretpostavke bračne stečevine odnosno da su stečena radom ili da potječu iz imovine stečene radom i to za vrijeme trajanja bračne zajednice.

³⁴ ObZ., čl. 31. st. 2.

³⁵ Hrabar, *op.cit.* (bilj. 4), str. 48.

³⁶ *Ibid.* str. 52.

³⁷ Korać Graovac, *op. cit.* (bilj. 3), str. 461.-462.

3. 2. 2. Upravljanje i raspolaganje bračnom stečevinom

Kako je ranije rečeno, bračnu stečevinu čini određena imovinska masa koju čine pojedina stvarna i obvezna prava te je sukladno tome potrebno razlikovati izvršavanje prava vlasništva, tj. upravljanje i raspolaganje, u vezi s idealnim dijelom pojedine stvari od izvršavanja prava vlasništva nad cijelom stvari pa i nad cijelom bračnom stečevinom kao suvlasničkom zajednicom. Bračni drugovi su u jednakim dijelovima suvlasnici bračne stečevine, ako nisu drukčije ugovorili.³⁸ Iz ove zakonske odredbe, a koja ujedno predstavlja i neoborivu presumpciju, proizlazi da je svaki bračni drug kao suvlasnik bračne stečevine istovremeno i vlasnik idealne polovice svake pojedine stvari ili prava. Naravno, ovo vrijedi za one situacije kada bračni drugovi nisu svoje imovinske odnose uredili bračnim ugovorom. Svaki suvlasnik je vlasnik onoga idealnog dijela stvari koji odgovara njegovu suvlasničkom dijelu, pa glede njega ima sve ovlasti kakve pripadaju vlasniku, ako ih može izvršavati s obzirom na narav idealnog dijela.³⁹ Iz ovog općeg pravila građanskog prava proizlazi da bračni drug svojim idealnim dijelom samostalno raspolaže što podrazumijeva i snošenje svih troškova i tereta tog dijela te samostalno stavljanje zahtjeva u vezi s tim idealnim dijelom. No, ZV ograničava slobodu raspolaganja suvlasnika na način da suvlasnik određenim raspolaganjem ne smije dirati u tuđa prava.⁴⁰ To znači da bi bračni drug mogao pravnim poslom samostalno otuđiti svoj idealni dio bez pristanka drugog bračnog druga, samo kad tim raspolaganjem ne bi umanjio ukupnu vrijednost bračne stečevine.⁴¹ Hoće li u konkretnom slučaju doći do umanjenja ukupne vrijednosti bračne stečevine ovisi naravno o ekonomskom ishodu raspolaganja, a što će sud u slučaju spora morati procijeniti. U slučaju da dođe do povrede ovog pravila i bračni drug svojim raspolaganjem dirne u tuđa prava, drugi bi bračni drug imao pravo na naknadu štete.

Iznimka od ovog pravila o samostalnom raspolaganju idealnim dijelom je nekretnina koja predstavlja obiteljski dom. Bračni drugovi sporazumno određuju mjesto stanovanja, obiteljsku kuću ili stan u kojem će stanovati s djecom nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb.⁴² Nekretninu, koja predstavlja bračnu stečevinu i obiteljski dom, a u kojoj stanuje drugi bračni drug i njihova djeca, ne smije za vrijeme trajanja braka samostalno otuđiti niti opteretiti ni u onom dijelu koji predstavlja njegovu idealnu polovicu suvlasništva.⁴³ ObZ određuje da je za otuđenje ili

³⁸ ObZ, čl. 36. st. 3.

³⁹ ZV, čl. 37. st. 4.

⁴⁰ *Ibid.*, st. 5.

⁴¹ Korać Graovac, *op.cit.* (bilj. 3), str. 464.

⁴² ObZ, čl. 32. st. 1.

⁴³ *Ibid.*, st. 2.

opterećenje obiteljskog doma potrebna pisana suglasnost drugog bračnog druga s ovjerom potpisa kod javnog bilježnika. Ukoliko bračni drug bez opravdanog razloga odbije dati suglasnost, sud može na prijedlog bračnog druga u izvanparničnom postupku donijeti rješenje koje će zamijeniti potrebnu suglasnost. Sud će prilikom donošenja odluke voditi računa o stambenim potrebama obaju bračnih drugova i djece koja s njima stanuju uključujući i sve druge okolnosti konkretnog slučaja.⁴⁴

Upravljanje i raspolaganje cjelokupnom bračnom stečevinom ograničeno je suvlasničkim pravom drugog bračnog druga. Ovdje je potrebno razlikovati poslove redovite i izvanredne uprave, ali za poduzimanje i jednih i drugih potreban je sporazum bračnih drugova. Ovo je pravilo u skladu s načelom ravnopravnosti bračnih drugova. Za poslove redovite uprave poput redovitog održavanja, iskorištavanja i upotrebe stvari za njezinu redovitu svrhu, smatra se da je drugi bračni drug dao svoju suglasnost ako se ne dokaže suprotno. Ova oboriva zakonska presumpcija sadržana je u Obiteljskom zakonu radi olakšanja pravnog prometa.⁴⁵ Ako uzmemo u obzir da su poslovi redovite uprave rutinski poslovi i oni poslovi za koje se može očekivati da su u interesu svih suvlasnika te ne izazivaju pretjerano visoke troškove, onda je jasno zašto se zakonodavac odlučio na ovakvo uređenje. Nije životno očekivati da se za plaćanje tekućih potreba kućanstva, zamjene razbijenog stakla, redovitog servisa osobnog vozila, kupovinu školskih udžbenika za djecu i sl. svaki put traži izričit pristanak drugog bračnog druga. Prilikom upravljanja bračnom stečevinom potrebno je razlikovati dva odnosa: 1) odnos između bračnih drugova i 2) odnos prema trećim osobama sudionicima pravnog posla.⁴⁶ U odnosu između bračnih drugova može se dogoditi da se jedan bračni drug protivi poduzimanju poslova redovite uprave drugoga te u tom slučaju ZV u čl. 40. st. 3. određuje da će sud na prijedlog jednog ili obaju bračnih drugova donijeti odluku u izvanparničnom postupku. Treće osobe Obiteljski zakon štiti na način da nepostojanje suglasnosti neće utjecati na njezina prava i obveze, ali pod uvjetom da je bila poštena tj. da nije znala niti je morala znati za nepostojanje suglasnosti jednog bračnog druga. Onaj bračni drug koji nije dao suglasnost ima pravo na naknadu štete koja mu je uzrokovana pravnim poslom s trećom osobom. Iako ObZ izrijekom određuje pravo na naknadu štete u slučaju poslova izvanredne uprave, to pravo se ne može isključiti za poslove redovite uprave. Naime, ako bi bračni drug kao suvlasnik poduzeo neki pravni posao bez potrebne suglasnosti drugog bračnog druga između njih bi nastao obveznopravni odnos

⁴⁴ *Ibid.*, st. 4.

⁴⁵ ObZ, čl. 37. st. 1.

⁴⁶ Rešetar, *op. cit.* (bilj. 21), str. 181.

posloводства bez naloga (*negotiorum gestio*), a opća pravna pravila o poslovodstvu bez naloga ne isključuju odgovornost poslovođe.⁴⁷

Kako je ranije rečeno, osim redovitih poslova postoje i izvanredni poslovi, a oni su u čl. 37. st. 2. ObZ primjerice navedeni, pa tako u izvanredne poslove na nekretninama i pokretninama koje se upisuju u javne upisnike ubrajamo promjenu namjene stvari, veće popravke, dogradnje, nadogradnje, preuređenja, otuđenje cijele stvari, davanje cijele stvari u zakup ili najam na vrijeme dulje od jedne godine, osnivanje hipoteke na cijeloj stvari, davanje pokretne stvari u zalog, osnivanje stvarnih i osobnih služnosti te stvarnog tereta ili prava građenja na cijeloj stvari. Za sve izvanredne poslove ObZ traži da ih bračni drugovi poduzimaju zajednički, a ukoliko ih poduzima jedan od njih potrebna je suglasnost drugog bračnog druga s ovjerom potpisa kod javnog bilježnika. Valja zamijetiti da za izvanredne poslove uprave na pokretninama veće vrijednosti (primjerice restauracija vrijedne umjetničke slike, neregistriranog vozila *old timer* i sl.) obiteljski zakonodavac nije propisao posebna pravila, pa će se na pojedini slučaj primijeniti odgovarajuća pravila općeg stvarnog i obveznog, ili posebna pravila koja se odnose na tu imovinu koja je u sastavu bračne stečevine.⁴⁸

Bračni drugovi se mogu dogovoriti da će upravljanje bračnom stečevinom ili pojedinim pravom iz bračne stečevine povjeriti jednome od njih, primjerice onome koji je vještiji u financijskim pitanjima, ili trećoj osobi upravitelju⁴⁹. Dogovor bračnih drugova može biti izričit ili prešutan. Onaj tko će upravljati bračnom stečevinom morat će to činiti s pažnjom dobrog domaćina, odnosno s pažnjom dobrog gospodarstvenika.⁵⁰ Ukoliko bi se jedan bračni drug protivio postavljanju upravitelja, drugi bi mogao zahtijevati od suda u izvanparničnom postupku da to učini. Bračni drug koji je pravovremeno obaviješten o pojedinim poslovima ima pravo izrijeком se protiviti njihovom poduzimanju. Kako je ranije rečeno, ako se radi o redovitim poslovima sud će donijeti odluku o njihovom poduzimanju na prijedlog jednog ili oba bračna druga i to u izvanparničnom postupku. Ukoliko se bračni drug protivi poslu koji ulazi u poslove izvanredne uprave drugom bračnom drugu koji taj posao želi poduzeti ostaje jedino mogućnost da traži razvrgnuće suvlasničke zajednice tj. bračne stečevine.⁵¹

⁴⁷ ZOO, čl. 1121. – 1129.

⁴⁸ Korać Graovac, *op.cit.* (bilj. 3), str. 465.

⁴⁹ Pravni položaj upravitelja uređen u čl. 45. ZV.

⁵⁰ ZOO, čl. 10.

⁵¹ ZV, čl. 41. st. 3.

Odgovornost za upravljanje bračnom stečevinom bez pristanka jednog bračnog druga leži na bračnom drugu koji poduzima poslove redovite ili izvanredne uprave.⁵² Bračni drugovi mogu sklapati pravne poslove i s trećim osobama. Treće osobe bi morale u tom slučaju provjeriti postoji li suglasnost drugog bračnog druga za sklapanje određenog pravnog posla. Treća osoba je poštena onda kada nema saznanja da se pravni posao poduzima s obzirom na predmet bračne stečevine odnosno da se bračni drug protivi sklapanju pravnog posla i u tom slučaju ona uživa zaštitu iz čl. 37. st. 3. ObZ na način da se taj pravni posao neće moći poništavati. U situacijama kada je predmet pravnog posla nekretnina, a u zemljišnim knjigama je kao vlasnik iste upisan samo jedan bračni drug, a iako se radi o nekretnini koja predstavlja bračnu stečevinu, poštenu treći je u tom slučaju strana koja se vodila načelom povjerenja u zemljišne knjige.

4. Nekretnina kao predmet bračne stečevine

Nekretnina će predstavljati bračnu stečevinu kada se ispune zakonom propisane pretpostavke stoga je važno odrediti vrijeme stjecanja nekretnine te sukladno tome primijeniti odredbe onog zakona koji je bio na snazi u vrijeme njezina stjecanja. U razdoblju koje je prethodilo početku primjene Obiteljskog zakona 1998., tj. prije 1. srpnja 1999., dok je na snazi bio Zakon o braku i porodičnim odnosima, bračna stečevina nije bila smatrana suvlasništvom bračnih drugova, već zajedničkim vlasništvom.⁵³ Zajedničko vlasništvo podrazumijeva sudjelovanje više osoba u pravu vlasništva iste stvari, ovdje konkretno bračnih drugova, na način da im ta stvar pripada svima zajedno odnosno oba bračna druga imaju udio u pravu vlasništva, ali veličina udjela niti jedne od njih nije određena, ali je odrediva.⁵⁴ Udio bračnog druga u zajedničkom vlasništvu određuje se prema njegovom doprinosu u stjecanju te imovine, a u slučaju spora sud donosi odluku o tome koliki je doprinos svakog od bračnih drugova u stjecanju zajedničke imovine. U tom slučaju sud će voditi računa ne samo o osobnom dohotku i zaradi bračnih drugova, već i pomoći jednog bračnog druga drugome, o radu u domaćinstvu i obitelji, brizi oko odgoja i podizanja djece te o svakom drugom obliku rada i suradnje u upravljanju, održavanju i povećanju zajedničke imovine. Važeći ObZ stupio je na snagu 1. studenog 2015., a u kojem je jednako kao i u ObZ/98 i ObZ/03⁵⁵, bračna stečevina određena kao imovina koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili koja potječe od te imovine. U tom

⁵² Korać Graovac, *op.cit.* (bilj. 3), str. 466.

⁵³ Zakon o braku i porodičnim odnosima, Narodne novine, br. 11/78, 27/78, 45/89, 59/90, 25/94, 162/98: (dalje ZBPO), čl. 271. (čl. 277.).

⁵⁴ ZV, čl. 57.-65.

⁵⁵ Narodne novine, br. 116/03, 17/04, 136/04, 107/07: (dalje ObZ/03).

slučaju bračni drugovi su suvlasnici bračne stečevine u jednakim dijelovima osim ako su svoje imovinskopravne odnose drukčije uredili bračnim ugovorom. Ovaj režim suvlasništva vrijedi u Republici Hrvatskoj od 1. srpnja 1999. i stupanja na snagu ObZ/98. Navedenom odredbom ObZ predviđeno je originarno stjecanje prava suvlasništva bračnih drugova radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili koje potječe iz imovine ostvarene tim radom.⁵⁶ Dakle, nekretnine koje su bračni drugovi stjecali radom ili koje potječu od imovine stečene radom do 30. lipnja 1999. zajedničko su vlasništvo oba bračna druga, ali one nekretnine koje su pod istim pretpostavkama stekli 1. srpnja 1999. ili kasnije jesu njihovo suvlasništvo, osim ako su drukčije odredili bračnim ugovorom.

Da bi se steklo pravo vlasništva nekretnine moraju se kumulativno ispuniti opće pretpostavke za stjecanje prava vlasništva, a koje podrazumijevaju sposobnost stvari, sposobnost stjecatelja, pravni temelj stjecanja i valjani način stjecanja. Onda kada je pravni temelj stjecanja nekretnine pravni posao, npr. ugovor o kupoprodaji, potrebno je kumulativno ispunjenje posebnih pretpostavki, a koje podrazumijevaju vlasništvo prednika, valjani pravni posao i valjani način stjecanja.⁵⁷ Valjani način stjecanja (*modus*) prava vlasništva na nekretnini je uknjižba tog prava u zemljišnim knjigama. Upis u zemljišnu knjigu je način stjecanja prava vlasništva na nekretnini onda kada je temelj stjecanja te nekretnine pravni posao. U tom slučaju upis u zemljišnu knjigu ima konstitutivni značaj. Prema tome, u situaciji kada jedan bračni drug novcem koji predstavlja bračnu stečevinu sklopi ugovor o kupoprodaji kuće on postaje vlasnikom te kuće uknjižbom u zemljišne knjige, a smatramo ga neposrednim stjecateljem. Predmetna kuća predstavlja bračnu stečevinu jer ispunjava zakonske pretpostavke te iz toga proizlazi da bračni drug neposrednog stjecatelja stječe na temelju zakona suvlasnički udio, polovicu ukoliko nisu bračnim ugovorom drugačije odredili. On, dakle, na temelju zakona postaje posredni stjecatelj stvari koja je postala bračna stečevina, nakon što ju je neposredno stekao njegov bračni drug.⁵⁸ Važno je naglasiti da se tu radi o stjecanju na temelju zakona, stoga za stjecanje suvlasništva nije potrebna uknjižba u zemljišnu knjigu kao *modus* stjecanja. Ali tako stečeno suvlasništvo drugog bračnog druga na nekretnini bilo bi korisno upisati u zemljišne knjige. Na taj način će publicirati svoje pravo prema trećima i zaštititi pravo vlasništva na način da će otkloniti moguću primjenu načela zaštite povjerenja u zemljišne knjige, a o čemu detaljnije u idućim poglavljima ovog rada.

⁵⁶ Artuković Kunšt, S., *Bračna stečevina i primjena načela zaštite povjerenja u zemljišne knjige: završni specijalistički rad*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Specijalistički studij građanskopravne i obiteljskopravne znanosti, Zagreb, 2022., str. 15.

⁵⁷ O tome više: Gavella N.; Josipović T.; Gliha I.; Belaj V.; Stipković Z., *Stvarno pravo*, Narodne novine, 2007., str. 450.-460.

⁵⁸ *Ibid.*, str. 569.-570.

4.1. Uknjižba bračne stečevine u zemljišne knjige

Uknjižba prava vlasništva na bračnoj stečevini koja je u naravi nekretnina može se provesti i na temelju prijedloga obaju bračnih drugova koji sadrži izričitu, pisanu i bezuvjetnu izjavu kojom jedan bračni drug pristaje na uknjižbu prava vlasništva drugog bračnog druga u jednakim dijelovima ili drukčije ako su tako ugovorili.⁵⁹ Navedenom odredbom nastoji se pojednostaviti postupak uknjižbe prava vlasništva stečenog na temelju odredbi o bračnoj stečevini, a time i izbjeći pravnu nesigurnost u prometu nekretninama. Prema tome, bračnom drugu je dovoljna izričita, pisana i bezuvjetna izjava kojom drugi bračni drug, a radi se o onom koji je već upisan u zemljišne knjige, pristaje na uknjižbu te njegov potpis mora biti ovjeren kod javnog bilježnika. Krajnji cilj pojednostavljenja uknjižbe suvlasništva na bračnoj stečevini jest: a) onemogućavanje drugog bračnog druga da samostalno raspolaže bračnom stečevinom, b) onemogućavanje obaju bračnih drugova da zlouporabom instituta bračne stečevine pobijaju pravne poslove koje je sklopio jedan od njih bez suglasnosti drugoga, c) stvaranje uvjeta za slobodno funkcioniranje načela povjerenja u istinitost i potpunost upisa u zemljišne knjige iz perspektive bračne stečevine te d) rasterećenje pravosudnog sustava ove vrste vrlo složenih i sve učestalijih sudskih postupaka.⁶⁰ Ovaj pojednostavljeni postupak uknjižbe vrijedi u onim situacijama kada između bračnih drugova postoji sporazum što je vidljivo upravo iz toga da upisani bračni drug daje pristanak drugom bračnom drugu za upis svog prava vlasništva.

Onda kada sporazum izostane, a možemo reći da su to situacije u kojima su odnosi bračnih drugova narušeni, neupisanom bračnom drugu, izvanknjižnom suvlasniku nekretnine, ostaje pokrenuti postupak radi utvrđenja bračne stečevine. U tužbi neupisani bračni drug će zahtijevati od suda da deklarira njegovu bračnu stečevinu ostvarenjem zakonskih pretpostavki za bračnu stečevinu. U postupku će biti potrebno dokazati da je nekretnina stečena radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili da potječe od imovine stečene radom. Ujedno će, radi publiciranja takvog stjecanja, bračni drug zahtijevati da upisani bračni drug u nepotpunoj uknjižbi suvlasništva bračne stečevine trpi upis tog prava suvlasništva.⁶¹ Po okončanju postupka, nakon što ishodi pravomoćnu presudu u kojoj će sud usvojiti njegov tužbeni zahtjev, bračni drug je ovlašten ishoditi uknjižbu svog prava.

⁵⁹ ObZ, čl. 36. st. 4.

⁶⁰ Rešetar, *op.cit.* (bilj. 21), str. 169.

⁶¹ Artuković Kunšt, *op.cit.* (bilj. 56), str. 68.

Važno je napomenuti da se neupisani bračni drug smatra suvlasnikom u ½ dijela s naslova bračne stečevine na nekretnini od trenutka kada je njegov bračni drug ishodio upis u zemljišne knjige, a navedena pravila o uknjižbi mu omogućavaju da on to svoje stečeno pravo publicira prema trećima. Naime, sve dok neupisani bračni drug, kao izvanknjižni vlasnik nekretnine, ne upiše svoje suvlasništvo u zemljišne knjige izlaže se riziku djelovanja načela zaštite povjerenja u korist savjesne treće osobe.

4. 2. Uloga načela zaštite povjerenja u zemljišne knjige u raspolaganju nekretninom koja predstavlja bračnu stečevinu

O pravnom stanju nekretnina na području Republike Hrvatske, mjerodavnom za pravni promet, vode se zemljišne knjige, ako za neka zemljišta nije što posebno određeno.⁶² Zemljišne knjige imaju nekoliko važnih funkcija, a osnovne su publicitetna funkcija i zaštita povjerenja u pravnom prometu nekretnina. Upisom u zemljišnu knjigu objavljuje se, publicira, prema trećima da na određenoj nekretnini postoje stvarna prava u korist određenih subjekata, dakle pravno stanje glede nekretnine čini se na taj način vidljivim i dostupnim javnosti. Iz ove funkcije zemljišnih knjiga proizlazi njihova najvažnija funkcija – zaštita povjerenja u pravnom prometu nekretnina.⁶³ Smatra se da zemljišna knjiga istinito i potpuno odražava činjenično i pravno stanje nekretnine, pa tko je u dobroj vjeri postupao s povjerenjem u zemljišne knjige, ne znajući da ono što je u njih upisano nije potpuno ili da je različito od izvanknjižnog stanja, uživa glede tog stjecanja zaštitu prema odredbama zakona.⁶⁴

Načelo zaštite povjerenja u zemljišne knjige moguće je primijeniti onda kada je zemljišnoknjižno stanje nepotpuno ili neistinito. U slučaju kada je uknjižen samo jedan bračni drug kao vlasnik, a radi se o nekretnini koja predstavlja bračnu stečevinu, bit će riječ o nepotpunom zemljišnoknjižnom stanju.⁶⁵ Sljedeća pretpostavka koja mora biti ispunjena kako bi došlo do primjene načela zaštite povjerenja je poštenje stjecatelja. Stjecatelj je u dobroj vjeri tj. pošten ako u trenutku sklapanja pravnog posla, a onda i u trenutku kada je zatražio upis u zemljišnu knjigu, nije znao niti je s obzirom na okolnosti imao dovoljno razloga posumnjati u to da stvar pripada otuđivatelju.⁶⁶ Bitno je napomenuti da nitko nije dužan istraživati

⁶² Zakon o zemljišnim knjigama, Narodne novine, br. 63/19, 128/22, 155/23, čl. 3. st. 1. (dalje: ZZK).

⁶³ Gavella *et al.*, *op.cit.* (bilj. 57), str. 283.

⁶⁴ ZV, čl. 122. st. 1.

⁶⁵ Tako navodi Ustavni sud Republike Hrvatske u odluci br. U III-103/2008 od 14. lipnja 2011.

⁶⁶ ZZK, čl. 8. st. 3.

izvanknjižno stanje, već je pravno stanje nekretnine dovoljno ispitati uvidom u zemljišnu knjigu. Isto tako dobra vjera stjecatelja se pretpostavlja pa tko tvrdi da stjecatelj nije u dobroj vjeri mora tu činjenicu dokazati u sudskom postupku, a to će ovdje redovito biti neupisani bračni drug. Nadalje, mora postojati valjana pravna osnova stjecanja. Valjana pravna osnova stjecanja se ovdje prosuđuje u smislu zadovoljava li pravni posao pretpostavke za zemljišnoknjižni upis stjecatelja.⁶⁷ I na kraju, zaštita povjerenja u zemljišne knjige pruža se samo onom poštenom stjecatelju u čiju je korist proveden valjani upis prava u zemljišne knjige, a pretpostavke za upis određene su zemljišnoknjižnim pravom. Pravni učinci zaštite povjerenja u potpunost nastupaju odmah kad se u korist poštenog stjecatelja zatraži upis knjižnog prava, a hoće li to pravo trećeg opstati ili će prestati ovisi o tome hoće li mu dobra vjera biti osporena od strane neupisanog bračnog druga.

Do aktivacije načela zaštite povjerenja u zemljišne knjige u korist savjesnog stjecatelja dolazi onda kada uknjiženi bračni drug raspolaže nekretninom koja je predmet bračne stečevine. Treći savjesni stjecatelj će steći pravo vlasništva određene nekretnine kao da na toj nekretnini ne postoji tuđe suvlasničko pravo bračne stečevine, a koje u tom trenutku nije bilo upisano niti je iz zemljišnih knjiga vidljivo da je zatražen njihov upis, ukoliko se ispune zakonske pretpostavke određene čl. 124. st. 1. u vezi s čl. 122. st. 2. ZV. Bračna stečevina tiče se međusobnog odnosa bračnih drugova, a ne i trećih osoba koje o tom odnosu nemaju i nisu mogle imati nikakva saznanja. Ispunjenjem zakonskih pretpostavki za bračnu stečevinu bračni drug postaje suvlasnik nekretnine, izvanknjižni vlasnik, te mu za stjecanje prava nije potreban upis u zemljišnu knjigu. Na tom je bračnom drugu onda da zatraži upis i na taj način publicira trećim osobama suvlasništvo predmetne nekretnine.

Savjesna treća osoba postupa s povjerenjem u zemljišne knjige na način da vjeruje i nema razloga sumnjati da se knjižno i izvanknjižno stanje nekretnine razlikuju. Prvi primjer mogao bi biti sklapanje ugovora o kupoprodaji s bračnim drugom koji je kao jedini vlasnik nekretnine bio upisan u zemljišne knjige. Drugi, a vjerojatno i najčešći primjer mogla bi biti situacija u kojoj kreditna institucija tj. banka na temelju ugovora o kreditu kojeg sklapa s jednim bračnim drugom (onim koji je upisan u zemljišne knjige) zasniva hipoteku na nekretnini, a za koju se kasnije u sudskom postupku utvrdi da je bračna stečevina. Ako uzmemo u obzir da je u Republici Hrvatskoj čest slučaj da u zemljišne knjige bude upisan samo jedan bračni drug, a to je u najvećem broju slučajeva muž, možemo zaključiti i da postoji velik broj slučajeva u kojima

⁶⁷ Artuković Kunšt, *op.cit.* (bilj. 56), str. 82.

ugovor o kupoprodaji ili hipoteku s trećom osobom zaključuje samo muž iako je predmetna nekretnina bračna stečevina.

Slijedom navedenog, u sudskoj praksi su se pojavila brojna pitanja vezana za primjenu načela zaštite povjerenja i njegovog odnosa s načelom *Nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*, a po kojem nitko ne može na drugoga prenijeti više prava, no što sam ima. Praksa Vrhovnog suda Republike Hrvatske i Ustavnog suda Republike Hrvatske je po ovom pitanju bila neujednačena. U jednoj grupi odluka sudovi su zauzimali stav da se u slučajevima raspolaganja bračnom stečevinom od strane jednog bračnog druga bez sporazuma tj. suglasnosti drugog bračnog druga radi o ništetnim pravnim poslovima i na taj način su isključivali mogućnost primjene načela zaštite povjerenja u zemljišne knjige. U drugoj grupi odluka sudovi su kod tih istih raspolaganja potvrđivali pravilnost primjene načela zaštite povjerenja. Odluku Ustavnog suda br. U III-103/2008⁶⁸ možemo smatrati prijelomnom po pitanju koje od dva ranije navedena načela ima prednost. Stavovi Ustavnog suda i Vrhovnog suda koji su bili zauzeti u ovoj odluci, ali i odabranim odlukama donesenima kako prije tako i nakon ove prijelomne odluke bit će izneseni u sljedećem poglavlju ovog rada.

Važno je naglasiti da za ona raspolaganja koja su poduzeta u vrijeme primjene važećeg ObZ, od 1. studenog 2015. na dalje, nema dvojbe oko toga koje od dva prethodno navedena načela ima prednost jer ObZ izričito propisuje da nepostojanje suglasnosti ne utječe na prava i obveze poštene treće osobe.⁶⁹ Time je zakonodavac dao prednost načelu zaštite povjerenja u zemljišne knjige. Dakle, neupisano suvlasništvo nekretnine prestaje, a neupisanom bračnom drugu ostaje jedino zahtijevati naknadu štete od svog bračnog druga. Prethodni ObZ/03, ObZ/98 kao i ZBPO nisu sadržavali ovakvu odredbu te bi se na neovlaštena izvanredna raspolaganja bračnom stečevinom od strane jednog suvlasnika ili zajedničara primjenjivali opći stvarnopravni i obveznopravni propisi.

⁶⁸ Ustavni sud Republike Hrvatske, br. U III-103/2008 od 14. lipnja 2011.

⁶⁹ ObZ, čl. 37. st. 3.

4. 3. Praksa Ustavnog suda Republike i Vrhovnog suda Republike Hrvatske u odnosu na raspolaganje nekretninom koja je bračna stečevina

Kako je to ranije rečeno, jednu grupu odluka čine one odluke Ustavnog suda i Vrhovnog suda Republike Hrvatske u kojima su sudovi zauzimali stav da raspolaganje bračnom stečevinom od strane jednog bračnog druga bez sporazuma, pristanka, drugog bračnog druga predstavlja ništetni pravni posao. Takav je stav Ustavni sud zauzeo u odluci br. U III-821/2007.⁷⁰ U postupku pred prvostupanjskim sudom utvrđeno je da je bračni drug tužiteljice sklopio ugovor o kratkoročnom kreditu, a došlo je i do prijenosa prava vlasništva nekretnine koja predstavlja bračnu stečevinu u svrhu osiguranja na vjerovnika. Tužiteljica nije dala svoj pristanak na takvo raspolaganje svog bračnog druga. Nakon što je vjerovnik pokrenuo postupak ovrhe kako bi svoju tražbinu mogao podmiriti prodajom te nekretnine, tužiteljica podnosi tužbu te u svom tužbenom zahtjevu traži da sud utvrdi da je ona vlasnica u ½ dijela zgrade i da naloži tuženiku izdavanje tabularne isprave za zemljišnoknjižni prijenos ½ dijela te nekretnine. Općinski sud donosi presudu u kojoj prihvaća njezin tužbeni zahtjev i proglašava nedopuštenom ovrhu određenu rješenjem o ovrsi, a Županijski sud u žalbenom postupku odbija žalbu podnositelja i potvrđuje tu presudu. Nakon toga vjerovnik podnosi ustavnu tužbu. Ustavni sud odbija ustavnu tužbu i navodi kako su sudovi u svojoj presudi zauzeli ispravna pravna stajališta. Naime, Županijski sud je u svojoj presudi prihvatio stajalište Općinskog suda da je S.H., bračni drug tužiteljice, raspolagao zajedničkom imovinom protivno prisilnoj normi Obiteljskog zakona, a što ima za posljedicu ništetnost tog pravnog posla. Uporište za tvrdnju o ništavosti raspolaganja bračnom stečevinom od strane jednog bračnog druga nađeno je u odredbi čl. 277. ZBPO. Navedenom odredbom ZBPO propisano je da zajedničkom imovinom bračni drugovi raspolaze sporazumno, a što u ovom konkretnom slučaju nije bilo ispoštovano. Sud isto tako ističe da zemljišnoknjižni upis ima svoj učinak samo ako se ispune sve opće i posebne pretpostavke za uknjižbu, a u ovom konkretnom slučaju jedna od njih, valjanost pravnog posla, nije ispunjena te je stajalište tog suda da se pravo vlasništva ne može steći niti na temelju povjerenja u zemljišne knjige. U ovoj odluci Sud potvrđuje svoje stajalište koje je ranije zauzeo u odluci br. U III - 493/2002.⁷¹

⁷⁰ Ustavni sud Republike Hrvatske, br. U III-821/2007 od 18. lipnja 2008.

⁷¹ Ustavni sud Republike Hrvatske, br. U III- 493/2002 od 13. listopada 2004.

U prilog tvrdnji o neujednačenosti sudske prakse po pitanju raspolaganja bračnom stečevinom od strane jednog bračnog druga bez pristanka drugog bračnog druga ide i odluka Ustavnog suda br. U III- 3620/2004.⁷² U ovoj odluci Ustavni sud se opredijelio za zaštitu poštenog stjecatelja prava na nekretnini koji nije znao niti je morao znati da na nekretnini postoji neupisano pravo stečeno na temelju zakona. Naime, u ovom konkretnom slučaju podnesena je tužba za proglašenjem ovrhe nedopuštenom i to nakon što je u ovršnom postupku doneseno rješenje o dosudi predmetne nekretnine ponuditelju. Sudovi su u ovom predmetu zauzeli stav da činjenica suvlasničkog odnosa nije zapreka provođenju ovrhe pozivajući se na odredbu članka 130. stavaka 1. i 2. ZV.

Ustavni sud u odluci br. U III-103/2008⁷³ iznosi stajalište kako je nesporno da je opće načelo prava da nitko ne može na drugoga prenijeti više prava nego što sam ima, no i u tom slučaju prijenos mora biti u skladu s drugim općim načelima prava, a u koja svakako ulazi i načelo savjesnosti i poštenja u pravnom prometu. Ovu odluku možemo smatrati prijelomnom po pitanju prevladava li načelo *Nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet* ili načelo zaštite povjerenja u zemljišne knjige kod raspolaganja cijelom stvari koja predstavlja bračnu stečevinu od strane jednog bračnog druga, a bez suglasnosti drugog. Ova odluka Ustavnog suda zanimljiva je zbog stajališta Suda da poštovanje načela savjesnosti i poštenja u pravnom prometu podrazumijeva ispitivanje savjesnosti svakog sudionika nekog pravnog odnosa. Sud iznosi stajalište da se za utvrđivanje savjesnosti u pravnom prometu nižestupanjski sudovi nisu smjeli ograničiti samo na podnositeljicu i na pitanje li postupala s povjerenjem u zemljišne knjige, već i na tužiteljicu, a koja je s obzirom na iznesene činjenice u postupku, od samog početka znala za raspolaganja svog supruga, sklapanje ugovora o kreditu s podnositeljicom, te zasnivanje hipoteke na cijeloj nekretnini radi osiguranja kredita. Ustavni sud zauzima stav da je za prosudbu ima li mjesta primjeni načela povjerenja u zemljišne knjige bitna činjenica savjesnosti ili nesavjesnosti prethodnog postupanja tužiteljice. Dolazi do širenja činjenične osnove izvan one zakonom predviđene za primjenu načela zaštite povjerenja u zemljišne knjige. Nesavjesnost suugovaratelja ili treće osobe ne može spriječiti savjesnog stjecatelja u ostvarenju zakonom priznatog prava. Jasno je da je bračni drug koji je raspolagao nesavjestan jer je sigurno znao da je riječ o nekretnini koja predstavlja bračnu stečevinu. Savjesnost bračnog druga koji eventualno nije sudjelovao u pravnom poslu je neutralna, jer se u slučaju istodobne savjesnosti trećeg kao stjecatelja i bračnog druga s čijim se dijelom

⁷² Ustavni sud Republike Hrvatske, br. U III- 3620/2004 od 8. lipnja 2007.

⁷³ Ustavni sud Republike Hrvatske, br. U III-103/2008 od 14. lipnja 2011.

raspolagalo i koji nije sudjelovao u raspolaganju, zakonom prednost daje načelu zaštite povjerenja u zemljišne knjige.⁷⁴

U praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske možemo istaknuti odluku br. Gzz 101/2001⁷⁵ donesenu u postupku povodom zahtjeva za zaštitu zakonitosti. Odluka je značajna jer je njome naglašeno da stjecatelj nije taj koji je u obvezi zahtijevati suglasnost neupisanog bračnog druga za otuđenje sporne nekretnine. Naime, u postupku pred prvostupanjskim sudom tužiteljica je u tužbenom zahtjevu tražila da sud utvrdi da je ona suvlasnica u ½ nekretnine koja je bračna stečevina te da naloži tuženicima da joj izdaju tabularnu ispravu za zemljišnoknjižni prijenos te nekretnine na svoje ime. Njezin bračni drug, a u postupku drugotuženik, bez njezine suglasnosti je u vezi s predmetnom nekretninom zaključio sporazum o osiguranju novčane tražbine prijenosom prava vlasništva na nekretnini vezanim uz zaključeni ugovor o kreditu, a o kojem tužiteljica nije imala nikakva saznanja. Sud u prvom stupnju je prihvatio tužbeni zahtjev te zaključio da je ugovorom o kreditu na prvotuženika prenesen suvlasnički udio tužiteljice i da je prvotuženik za taj prijenos trebao ishoditi pristanak drugog bračnog druga tj. tužiteljice, a radi zaštite sebe kao treće osobe. Županijski sud je uvažio žalbu drugotuženika i preinačio prvostupanjsku presudu te suprotno stajalištu suda prvog stupnja zaključio da je treća osoba stekla pravo vlasništva predmetne nekretnine s obzirom da je drugotuženik jedini koji je u tom trenutku bio upisan kao vlasnik u zemljišne knjige te da nije trebao ishoditi pristanak tužiteljice. Protiv pravomoćne presude Državno odvjetništvo je podnijelo zahtjev za zaštitu zakonitosti. Vrhovni sud je odbio zahtjev kao neosnovan pozivajući se na čl. 123. st. 1. u vezi s odredbom čl. 122. ZV kojim se štiti povjerenje u zemljišne knjige. „Naime, ne mogu se prihvatiti navodi iz zahtjeva, da je prvotuženik trebao tražiti suglasnost tužiteljice za otuđenje sporne imovine po njezinom suprugu - drugotuženiku koji je bio upisan kao vlasnik iste imovine u zemljišnim knjigama, jer bi se time narušilo povjerenje trećih osoba u istinitost upisa vlasništva u zemljišnim knjigama, a što je uspostavljeno navedenim Zakonom o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, koji je stupio na pravnu snagu 1. siječnja 1997. godine i koji ne sadrži odredbu u odnosu na traženje suglasnosti glede bračne stečevine, koja je sada regulirana Obiteljskim zakonom.“⁷⁶

⁷⁴ Artuković Kunšt, *op.cit.* (bilj. 56), str. 86.-88.

⁷⁵ Vrhovni sud Republike Hrvatske, br. Gzz 101/2001 od 31. siječnja 2002.

⁷⁶ *Ibid.*

U novijoj praksi sudovi daju prednost načelu zaštite povjerenja u zemljišne knjige. Vrhovni sud u odluci br. Rev - 1867/2012-2⁷⁷ odbija reviziju tužiteljice. Naime, tužiteljica je zahtijevala proglašenje nedopuštenosti ovrhe i prvostupanjski sud je njezin tužbeni zahtjev prihvatio smatrajući da tužiteljica ima suvlasničko pravo koje sprječava ovrhu, a nije imala nikakvih saznanja o osnivanju hipoteke na zajedničkoj nekretnini niti je za taj pravni posao dala svoju suglasnost. Sud drugog stupnja je utvrdio savjesnost treće osobe, banke kao založnog vjerovnika, a budući da tužiteljica od uknjižbe hipoteke 2000. nije poduzimala ništa kako bi zaštitila svoje suvlasničko pravo sve do donošenja rješenja o ovrsi 2002. godine, zahtjev tužiteljice je odbio. Ova odluka Vrhovnog suda osim što daje prednost primjeni načela zaštite povjerenja u zemljišne knjige, pruža i razjašnjenje koje načelo ima prednost u slučaju savjesnosti bračnog druga i treće osobe. „*Osim toga, u situaciji kada su dva sudionika navedenog pravnog odnosa savjesna, odnosno kada je jedan od njih treća osoba – stjecatelj u dobroj vjeri, a druga je bračni drug koji nije bio sudionik pravnog posla (koji je za posljedicu imao opterećenje hipotekom i njegova suvlasničkog dijela nekretnine), polazeći od svrhe i značaja odredbi o zaštiti povjerenja u zemljišne knjige (članak 122. ZV-a), prednost u zaštiti stečenog prava ima treća savjesna osoba koja se poziva na načelo zaštite povjerenja u zemljišne knjige, Stoga je to pravilo i onda kada je bračni drug bio savjestan i nije znao za raspolaganja drugog bračnog druga, odnosno kada su stjecatelj i takav bračni drug istodobno bili u dobroj vjeri.*“⁷⁸ Isti je stav ponovljen i u odluci Ustavnog suda br. U III-20/2018.⁷⁹

Ističe se odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Rev-1823/14-2,⁸⁰ kao posebno zanimljiva zbog činjeničnog utvrđenja nesavjesnosti stjecatelja kao treće osobe. U presudi Vrhovni sud je zaključio da se tuženik ne može s uspjehom pozivati na načelo zaštite povjerenja u zemljišne knjige jer nije bio savjestan. U postupku pred nižestupanjskim sudovima tužiteljica je uspjela osporiti savjesnost stjecatelja i dokazati da je pri sklapanju ugovora o kupoprodaji sudjelovao i njezin bračni drug radi rješavanja svojih dužničko-vjerovničkih odnosa s tuženikom, a zbog kojih je i došlo do sklapanja tog kupoprodajnog ugovora. Nadalje, u postupku sud je utvrdio savjesnost tužiteljice, odnosno da nije znala da je njezin bračni drug raspolagao predmetnom nekretninom u korist tuženika te da je tuženiku bilo poznato da je predmetna nekretnina bračna stečevina tužiteljice i njezinog bračnog druga, a što tuženik u postupku nije ničim osporio.

⁷⁷ Vrhovni sud Republike Hrvatske, br. Rev- 1867/2012-2 od 29. listopada 2013.

⁷⁸ *Ibid.*

⁷⁹ Ustavni sud Republike Hrvatske, br. U III – 20/2018 od 29. ožujka 2018.

⁸⁰ Vrhovni sud Republike Hrvatske, br. Rev - 1823/2014-2 od 12. veljače 2019.

4. 4. Osvrt na sukob dvaju pravnih načela u svjetlu neujednačenosti sudske prakse

Nakon iznesenih stajališta Ustavnog i Vrhovnog suda Republike Hrvatske možemo zaključiti kako je sukob dvaju pravnih načela otklonjen na način da je prednost dana načelu zaštite povjerenja u zemljišne knjige.

Polazeći od prijelomne odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske br. U-III103/2008⁸¹ sudovi ocjenjuju savjesnost svih sudionika određenog pravnog posla i na taj način šire činjeničnu osnovu izvan one koja je predviđena zakonom za stjecanje prava vlasništva temeljem načela zaštite povjerenja u zemljišne knjige. ZV jasno u čl. 122. st. 2. i čl. 124. st. 1. određuje da je za stjecanje prava vlasništva potrebna savjesnost stjecatelja tj. da stjecatelj u trenutku sklapanja pravnog posla kao ni u trenutku kada je zatražio upis u zemljišnu knjigu nije znao niti je mogao znati da je predmetna nekretnina bračna stečevina. Prema tome, relevantna je jedino savjesnost stjecatelja, treće osobe te ako ona u postupku ne bude s uspjehom osporena, eventualna savjesnost ili nesavjesnost ostalih sudionika pravnog posla ne može utjecati na zakonsko pravo te treće osobe. Treća osoba koja je u dobroj vjeri ili preciznije rečeno čija dobra vjera u postupku nije osporena, steći će nekretninu kao da na njoj ne postoje tuđa prava, tereti ni ograničenja koja u tom trenutku nisu bila upisana u zemljišne knjige niti je iz istih bilo vidljivo da je njihov upis zatražen. Stoga, stav Ustavnog suda o potrebi ocjene savjesnosti svih sudionika pravnog posla se čini nepotrebnim. Nesporno je da je navedenom odlukom Ustavnog suda otklonjena neujednačenost sudske prakse te je odstupljeno od stajališta da je kod raspolaganja nekretninom koja predstavlja bračnu stečevinu od strane jednog bračnog druga bez pristanka drugog bračnog druga riječ o ništetnim pravnim poslovima. Pravnim učincima zaštite povjerenja nadomješta se nepostojanje ovlaštenja nositelja knjižnog prava da njime raspolaže jer se štiti poštenu stjecatelj, koji je pouzdajući se u publicitetnu funkciju upisa, osnovano smatrao da je upisani nositelj knjižnog prava i njegov zbiljski nositelj.⁸²

Opće načelo prava *Nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet* određuje da se na temelju pravnog posla ne može steći vlasništvo preko granice otudivateljeve ovlasti da raspolaže stvarju. Ali izuzetak predstavlja situacija u kojoj stjecanje vlasništva u dobroj vjeri uživa zaštitu, odnosno situacija u kojoj djeluje načelo zaštite povjerenja u zemljišne knjige.⁸³

⁸¹ Ustavni sud Republike Hrvatske, br. U III-103/2008 od 14. lipnja 2011.

⁸² Artuković Kunšt, *op.cit.* (bilj. 56), str. 80.-81.

⁸³ ZV, čl. 115. st. 2.

Načelo ravnopravnosti bračnih drugova ogleda se u tome što bračni drugovi bračnom stečevinom upravljaju ravnopravno. Prema važećem obiteljskopравnom zakonodavstvu suvlasnici su bračne stečevine u jednakim dijelovima neovisno koliko je koji bračni drug pridonio stvaranju imovine, a što je u skladu s načelom obiteljske solidarnosti. Brak predstavlja suživot dviju osoba, a koji prije svega podrazumijeva zajedničko donošenje odluka. Od ovakvog razmišljanja polazi i zakonodavac kada određuje način raspolaganja bračnom stečevinom. No, treba imati na umu da se taj odnos tiče samih bračnih drugova, a ne i trećih osoba koje s njima sklapaju određene pravne poslove. U situacijama kada je samo jedan bračni drug upisan kao vlasnik određene nekretnine treća osoba osnovano smatra da je riječ o jedinom vlasniku nekretnine. Stoga, ako je treća osoba postupala s povjerenjem u zemljišne knjige ne bi smjela zbog toga trpjeti posljedice. Bračni drug koji svoje suvlasništvo nije upisao u zemljišne knjige svojom pasivnošću pristaje na moguće posljedice djelovanja načela zaštite povjerenja u zemljišne knjige kao zakonom propisane iznimke od općeg načela prava *Nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*.

5. Zaključak

Ukoliko bračni drugovi svoje imovinske odnose nisu uredili bračnim ugovorom, na njih će se primjenjivati zakonski imovinski sustav, a prema kojem se sva imovina bračnih drugova može podijeliti na vlastitu imovinu i bračnu stečevinu. Da bi određena imovina predstavljala bračnu stečevinu, a time i suvlasništvo bračnih drugova, moraju se kumulativno ispuniti pretpostavke određene Obiteljskim zakonom. Mora se raditi o imovini stečenoj radom ili o imovini koja potječe od imovine stečene radom. Isto tako, ta imovina mora biti stečena za vrijeme trajanja bračne zajednice, a koja se ne mora ni sadržajno ni vremenski poklapati s brakom. Nadalje, Obiteljski zakon ne uređuje izričito što spada u bračnu stečevinu, osim za imovinsku korist od autorskog i njemu srodnih prava te za dobitak od igara na sreću. Za svu ostalu imovinu bit će potrebno u postupku dokazati ubraja li se u bračnu stečevinu.

Kod upravljanja i raspolaganja bračnom stečevinom potrebno je razlikovati upravljanje i raspolaganje idealnim dijelom pojedine stvari od izvršavanja prava vlasništva nad cijelom stvari. Iz zakonskog imovinskog sustava proizlazi da su bračni drugovi suvlasnici u jednakim dijelovima bračne stečevine, a što onda podrazumijeva da svaki od njih može svojim idealnim dijelom samostalno raspolagati. Ograničenje kojim je podvrgnut bračni drug kod samostalnog raspolaganja svojim idealnim dijelom jest da ne smije dirati u tuđa prava, pa tako ne bi smio otuđiti svoj idealni dio ako bi tim raspolaganjem umanjio ukupnu vrijednost bračne stečevine. Kod izvršavanja prava vlasništva nad cijelom stvari koja predstavlja bračnu stečevinu razlikuju se redoviti i izvanredni poslovi. Temeljna razlika je što se kod poslova redovite uprave pretpostavlja da je bračni drug dao svoj pristanak, a ukoliko se radi o poslu izvanredne uprave ObZ određuje da se takvi poslovi poduzimaju zajednički, a ukoliko ih poduzima samo jedan bračni drug mora imati suglasnost drugog bračnog druga s ovjerenim potpisom kod javnog bilježnika. Ukoliko takva suglasnost izostane, bračni drug bez čije je suglasnosti pravni posao poduzet ima pravo od svog bračnog druga tražiti naknadu pretrpljene štete.

Nekretnina će predstavljati bračnu stečevinu onda kada je stečena radom ili od imovine stečene radom za vrijeme trajanja bračne zajednice. Ukoliko je nekretnina stečena prije 1. srpnja 1999., zajedničko je vlasništvo oba bračna druga, dok nekretnina koja je stečena pod istim pretpostavkama 1. srpnja 1999. ili kasnije je njihovo suvlasništvo, osim ako nisu drukčije odredili bračnim ugovorom. Temeljna razlika je u tome što kod zajedničkog vlasništva udjeli bračnih drugova nisu određeni, ali su određivi i na sudu je da ih uzimajući u obzir doprinos bračnih drugova odredi. S obzirom da se o pravnom stanju nekretnina vode zemljišne knjige, u iste bi se trebalo upisati da su bračni drugovi suvlasnici predmetne nekretnine u jednakim

dijelovima. Važeći ObZ određuje da je uknjižba bračne stečevine u zemljišne knjige moguća na temelju prijedloga obaju bračnih drugova koji sadrži izričitu, pisanu i bezuvjetnu izjavu kojom jedan bračni drug pristaje na uknjižbu prava vlasništva drugog bračnog druga te njegov potpis mora biti ovjeren kod javnog bilježnika. Na ovaj način se nastojalo pojednostaviti uknjižbu prava vlasništva na bračnoj stečevini. Stanje u zemljišnim knjigama po pitanju bračne stečevine je takvo da je najčešće u istu upisan jedan bračni drug i to u najvećem broju slučajeva muž. U toj situaciji zemljišnoknjižno stanje je nepotpuno i bračni drug koji nije zatražio upis svog prava vlasništva izlaže se riziku da mu isto prestane ukoliko dođe do stjecanja na temelju načela povjerenja u zemljišne knjige. Naime, bračni drug koji je jedini upisan kao vlasnik nekretnine u zemljišne knjige može istom raspolagati iako nije zatražio suglasnost svog bračnog druga. U toj situaciji poštenu stjecatelj (treća osoba) steći će pravo vlasništva kao da na toj nekretnini ne postoje tuđa prava koja nisu bila upisana u zemljišne knjige niti je zatražen njihov upis. Bračni drug koji je izvanknjižni vlasnik nekretnine može zaštititi svoje pravo vlasništva jedino ako u postupku ospori dobru vjeru stjecatelja, a koja se pretpostavlja. U tim situacijama kada jedan bračni drug neovlašteno raspolaže nekretninom koja predstavlja bračnu stečevinu dolazi do sukoba dvaju pravnih načela. Načelo *Nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*, a prema kojem nitko na drugoga ne može prenijeti više prava, no što sam ima, u ovim situacijama dolazi u sukob s načelom zaštite povjerenja u zemljišne knjige. Sudska praksa je po ovom pitanju bila neujednačena. U jednoj grupi odluka Ustavni i Vrhovni sud Republike Hrvatske zauzimali su stav da se tu radi o ništetnim pravnim poslovima jer je bračni drug raspolagao bez pristanka drugog bračnog druga i na taj način prekršio kogentnu normu. U drugoj grupi odluka sudovi su davali prednost načelu zaštite povjerenja u zemljišne knjige. Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske br. U III-103/2008⁸⁴ smatra se prijelomnom odlukom koja rješava sukob ta dva pravna načela i otklanja neujednačenost sudske prakse.

Slažem se sa stavom sudova da u toj situaciji treba dati prednost načelu zaštite povjerenja u zemljišne knjige. Naime, iz same definicije zemljišnih knjiga proizlazi da one istinito i potpuno odražavaju pravno stanje nekretnina. Treća osoba ne bi smjela trpjeti posljedice jer se u tu istu evidenciju pouzdala. Bračni drug nije svoje suvlasništvo uknjižio i tom svojom pasivnošću pristaje na to da pravno stanje glede nekretnine čiji je suvlasnik bude nepotpuno što onda otvara put za aktivaciju načela zaštite povjerenja u zemljišne knjige.

⁸⁴ Ustavni sud Republike Hrvatske, br. U III-103/2008 od 14. lipnja 2011.

6. Literatura

Knjige i članci:

- Aralica T., *Bračna stečevina i drugi imovinski odnosi bračnih drugova u sudskoj praksi*, Novi informator, 2017.
- Artuković Kunšt, S., *Bračna stečevina i primjena načela zaštite povjerenja u zemljišne knjige: završni specijalistički rad*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Specijalistički studij građanskopravne i obiteljskopravne znanosti, Zagreb, 2022.
- Gavella N. ; Josipović T. ; Gliha I.; Belaj V.; Stipković Z., *Stvarno pravo*, Narodne novine, 2007.
- Hrabar, D., *Status imovine bračnih drugova : neka pitanja i dvojbe*, Pravo u gospodarstvu, 41, 6, 2002., str. 43-62
- Hrabar, D.; Hlača, N.; Jakovac-Lozić, D.; Korać Graovac, A.; Majstorović, I.; Čulo Margaletić, A.; Šimović, I., *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, 2021.
- Klarić, P.; Vedriš, M., *Građansko pravo*, Narodne novine, 2014.
- Rešetar, B., *Komentar Obiteljskog zakona I. knjiga (Članci 1. do 344.)*, Organizator, 2022.

Važeći pravni propisi:

- Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14
- Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23
- Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, Narodne novine, br. 111/21
- Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23
- Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Narodne novine, br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15, 94/17
- Zakon o zemljišnim knjigama, Narodne novine, br. 63/19, 128/22, 155/23

Ranije važeći propisi:

- Zakon o braku i porodičnim odnosima, Narodne novine, br. 11/78, 27/78, 45/89, 59/90, 25/94, 162/98
- Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 162/98, 116/03
- Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 116/03, 17/04, 136/04, 107/07

Odluke Ustavnog i Vrhovnog suda Republike Hrvatske:

- Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske br. U III -103/2008 od 14. lipnja 2011.
- Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske br. U III -821/2007 od 18. lipnja 2008.
- Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske br. U III -493/2002 od 13. listopada 2004.
- Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske br. U III -3620/2004 od 8. lipnja 2007.
- Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske br. U III -20/2018 od 29. ožujka 2018.
- Presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Gzz 101/2001 od 31. siječnja 2002.
- Presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Rev-1867/2012-2 od 29. listopada 2013.
- Presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske, br. Rev - 1823/2014-2 od 12. veljače 2019.